

vhľbi do metódy jej spracovania, ten hneď aj pochopí, ako tu idealizmus iba získava. Nie naopak. Lebo ten zbadá, že v poňatí hmoty ako objektu (35, 331, 334, 336) a v poňatí ducha, ako niečo, čo stojí v nepretržitom styku s týmto objektom, duch vlastne dostáva pravú náplň a význam a stáva sa čímisi v skutočnosti a v živote prepotrebným. Pavlov výslovne podotýka: kto nedáva pozor na takto reálne základy všetkého, čo menujeme objektom, ten vždy upadá do dvojakej chyby. Alebo sa mu čiastka skutočnosti (duch, vedomie) stáva čímisi náhodným, luxusným, zdaním (mechanicizmus, vulgárny materializmus), alebo hmota zasa niečím zbytočným, „neskutočným“, odvarom (idealizmus). Avšak možno byť slepým k naliehavým potrebám dňa?

A toto sú preto i základné dôvody, prečo o knihe obširne referujeme. Chceme takto upozorniť jednak na význam diela, ale jednak na nutnosť, aby sme sa naozaj ohliadali za novými obzormi, nakoľko nám odhaľujú skutočnosť. Sme totiž presvedčení: kde pozorovať takýto postup, len tam pozorovať aj umocnenie všetkého, čo má v živote cenu. Nakoniec ešte poznamenávame, že by bolo veľmi dobré, keby toto dielo bolo preložené i do slovenčiny.

Michal Topol'ský

(1948)

HENRI LEFÈBVRE, LE MARXISME

Presses universitaires de France, Paris 1948, str. 128, cena neudaná.

Marxistická filozofia je pomerne mladá a musí si prebojovať cestu do najširších vrstiev, ktoré o nej zvyčajne bývajú málo alebo dokonca nesprávne informované.

Je tu teda naliehavá potreba výkladov prístupných a prostých, no jednak len presných a vedecky fundovaných. Je to, pravda, úloha ťažká, tým ťažšia, že si široká verejnosť, osobitne inteligencia, navykla mysliet v pojmoch filozofii starých a taký výklad marxizmu musí vlastne preškolovať celý spôsob myslenia.

Všetky tieto požiadavky v značnej miere plní knižka Lefèbvrova.

V úvode (Introduction, 6—22) sa práve zdôrazňuje novosť marxistickej filozofie proti dvom dnes kvitnúcim filozofiám starším, ktoré autor volá koncepciou kresťanskou a individuálnou. Podáva sa tu aj krátky prehľad vývinu a vzniku marxizmu a oceňuje sa zásluha Marxa a Engelsa.

V prvej kapitole (La philosophie marxiste, 23—48) vykladá autor výstižným a jednak len prístupným spôsobom napred metódu marxistickej filozofie a potom ju konfrontuje s náhľadmi idealistickými. Zdôrazňuje pritom náuku o odraze; marxistická metóda hľadá protiklady v samotných veciach, nie vo svojom myslení. Azda by tu nebolo škodilo viac sa zaoberať dialektickými zákonmi jednotlivo a neobmedziť sa iba na zákon jednoty a boja protikladov a v ňom spojiť zákon kvantity a kvality a revolúcie.

V druhej kapitole (La morale marxiste, 49—59), ktorá je azda najlepšou časťou knihy, zdôrazňuje autor dynamický charakter marxistickej morálky proti pasívnym morálkam idealistickým. Práve táto dynamičnosť umožňuje adekvátny vývin morálky vo vzťahu k štruktúre ľudskej spoločnosti a súčasne zamedzuje akési zásadne relativizovanie.

Tretia kapitola (La sociologie marxiste ou matérialisme historique, 65—70) je venovaná historickému materializmu. Okrem zásadných téz historického materializmu o výrobných a spotrebných pomeroch obsahuje v skratke aj históriu vývinu ľudskej spoločnosti.

V štvrtej kapitole (L'économie marxiste, 76—91) vykladá autor Marxovu náuku o kapitáli a nadhodnote a vysvetľuje základy socialistickeho hospodárstva.

A napokon v kapitole piatej (La politique marxiste, 92—104) dokazuje autor presvedčivo aplikovateľnosť marxistickej teórie na prax a dopĺňa to, čo o socialistickej spoločnosti naznačil v kapitole predchádzajúcej. Veľmi aktuálna je úvaha o demokracii buržoáznej a úvahy o štáte a jeho vývine.

V závere (Conclusions, 104—125) konfrontuje autor marxizmus s filozofiami inými — idealizmom aj mechanistickým materializmom — a to tak so stránky filozofickej, vedeckej ako aj so stránky praktickej.

Skvelo pritom vyzdvihuje dynamický charakter marxizmu a jeho neprestajné obracanie sa na skutočnosť tak, ako nám ju podáva veda.

Bibliografiu na konci knihy bola azda škoda obmedziť na diela Marxove alebo o Marxovi; bolo by bývalo užitočné uviesť aj klasické marxistické diela iné, teda aspoň Engelsove a Leninove.

Lefébvrova knižka je znamenitým prínosom do marxistickej literatúry. Pri svojej stručnosti jednak len obsahuje všetko, čo je dôležité a je písaná jasným, prostým, no jednak len prísne vedeckým štýlom.

(1948)

Stanislav Felber

ERIK MOLNÁR, DIALEKTIKA

Szikra kiadása, Budapest 1945, str. 167, cena neudaná.

Molnárova *Dialektika* je zostavená z článkov, uverejňovaných pred vojnou po novinách, no jednako len tvorí dosť uzavretý celok a pomerne sústavný rozbor najzákladnejších problémov.

Problémom totožnosti protikladov zaoberá sa článok *Az ellenmondás fogalma a materialista dialektikában* (7—19). Nemyslíme ešte dialekticky, keď iba nájdeme protiklady, treba pochopiť aj ich totožnosť aj ich vyrovnanie. Zenon, Herakleitos, Protagoras rozpory našli, no alebo nepochopili ich totožnosť, alebo nenašli syntézu. Hegel pochopil dialektiku správne, no ani jemu sa nepodarilo nájsť syntézu protikladu dialektického idealizmu a metafyzického materializmu.

S tohto stanoviska kritizuje potom autor v článku *Plechanov és dialektika* (20—35) Plechanova. Jeho základnou chybou bolo práve nepochopenie totožnosti protikladov; tak napríklad v rozpore materiálnych podmienok a duchovnej nadstavby videl iba mechanisticky chápané protiklady; nevedel preto nájsť ani ich správnu syntézu.

Otázke nevyhnutnosti a náhody v prírode aj spoločnosti venované sú tri úvahy: *Szükségszerű, véletlen és előrelátás a történelemben, Szükségszerűség és szabadság, A természettörvény materialista fogalmáról*. Molnár tu veľmi správne chápe smysel pravdepodobnostných a štatistických zákonov modernej vedy. „Náhoda“ odpovedá subjektívnemu stanovisku, ne-